

pRB kI ausqiq krhu sMq mIq
swvDwn eykwgr cIq] (295-16, gauVI suKmnI,
mU 5)

ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ—

ਭੁਲ	ਯਾ	ਯਾਦ
ਕੁਸੰਗਤ	ਯਾ	ਸੰਗਤ
ਮਨਮੁਖਤਾ	ਯਾ	ਗੁਰਮੁਖਤਾ
ਦੁਖ	ਯਾ	ਸੁਖ
ਨਰਕ	ਯਾ	ਸੁਰਗ

ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨੁਕਤਾ (crucial point) ਸਾਡੀ ਚੇਤਨਤਾ ਅਥਵਾ
ਧਿਆਨ (Consciousness) ਹੀ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਸਾਡਾ 'ਧਿਆਨ' ਅਥਵਾ ਚੇਤਨਤਾ (Consciousness) 'ਮਇਕੀ ਭਰਮ' ਨਾਲ ਸੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ 'ਮਨਮੁਖ' ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਲਾਹੀ ਮੰਡਲ ਨੂੰ 'ਭੁਲ' ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ—ਪਰ ਜੇ ਸਾਡਾ 'ਧਿਆਨ' ਅਥਵਾ ਚੇਤਨਤਾ ਆਤਮਿਕ ਸੰਗਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਦੈਵੀ ਚੇਤਨਤਾ (divine consciousness) ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਦੈਵੀ ਚੇਤਨਤਾ (divine consciousness) ਅਥਵਾ 'ਬਿਬੇਕ ਬੁੱਧੀ' ਨੇ ਹੀ ਮਾਨਸਿਕ ਯਾ ਆਤਮਿਕ ਜੀਵਨ ਅਥਵਾ 'ਚੰਗੀ' ਯਾ 'ਮਾੜੀ' ਸੰਗਤ ਦਾ —

ਨਿਰਨਾ ਕਰਨਾ ਹੈ
ਸੋਧ ਦੇਣੀ ਹੈ
ਚਿੰਤਨ ਕਰਨਾ ਹੈ
ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਹੈ
ਉੱਦਮ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਸੂਭ ਚਿੰਤਨ ਗੋਬਿੰਦ ਰਮਣ ਨਿਰਮਲ ਸਾਧੂ ਸੰਗ ॥

(ਪੰਨਾ-459)

ਸਤ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਬਿਬੇਕ ਬੁਧਿ ਹੋਈ।

(ਪੰਨਾ-481)

L93.1

Sing the Praises of God, O Saints, O friends,
with total concentration and one-pointedness of mind.

swvDwn eykwgr cIq] (295-16, gauVI suKmnI,
mU 5)

Between the two states —

forgetfulness	or	remembrance
negative company	or	virtuous company
mind orientated	or	guru orientated
suffering	or	happiness
hell	or	heaven

lies a crucial point - our consciousness or attention.

If our attention or consciousness keeps the company of 'materialistic doubt' fal then we become 'mind-orientated' and 'forget' the spiritual realm – but if our 'attention' or consciousness' maintains spiritual company then divine consciousness gets ingrained in us.

The divine consciousness or 'discerning intellect' acquired through the company of the holy is the one which is going to —

initiate discernment
give direction
bring about remembrance
initiate contemplation
initiate effort

pertaining to mental or spiritual life or 'good' or 'bad' company.

1 It is the most sublime contemplation, to speak of the Lord of the Universe in the pure Saadh Sangat, the Company of the Holy. 459

2 Joining the Sat Sangat, the True Congregation, discriminating understanding is attained. 481

L93.1

ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਨਾਨਕ ਬੁਧਿ ਪਾਈ ਹਰਿ ਕੀਦਤਨੁ ਆਧਾਰੈ ॥ (ਪੰਨਾ-498)

ਦੁਰਮਤਿ ਮੈਲੁ ਗਈ ਸਭ ਨੀਕਲਿ
ਸਤ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਬੁਧਿ ਪਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-881)

ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ 'ਜੋਤ' ਅਥਵਾ 'ਸਬਦ' ਦੀ ਚੇਤਨਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਿਆਨ (spiritual knowledge) ਨੂੰ 'ਅਨੁਭਵ' (intuition) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

'ਅਨੁਭਵ' (intuition) ਸਾਨੂੰ ਅਨੰਤ ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦੀ ਸੋਝੀ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ।

ਦਿਮਾਗੀ ਗਿਆਨ ਸਾਨੂੰ ਸੀਮਤ 'ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ' ਦੀ ਹੀ ਸੋਝੀ ਯਾ ਗਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਕਿਸਮ ਦੇ 'ਗਿਆਨ' —
ਅਨੁਭਵੀ ਆਤਮਿਕ ਗਿਆਨ
ਦਿਮਾਗੀ ਮਾਇਕੀ ਗਿਆਨ

ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਾਡੀ ਚੇਤਨਤਾ ਅਥਵਾ 'ਧਿਆਨ' ਦੀ ਡੋਰੀ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਸਾਡੀ ਚੇਤਨਤਾ ਦੀ ਡੋਰੀ ਯਾ 'ਧਿਆਨ' ਦੇਵੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਵੇ ਅਥਵਾ ਆਤਮ ਪ੍ਰਾਇਣ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ 'ਸਤਸੰਗਤ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ 'ਚੇਤਨਤਾ' ਨੂੰ ਦੇਵੀ ਰੰਗਤ ਚੜ੍ਹਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜੇ ਸਾਡੀ ਚੇਤਨਤਾ ਦੀ ਡੋਰੀ ਯਾ ਧਿਆਨ ਮਾਇਕੀ ਭਰਮ ਵਿਚ ਗਲਤਾਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ 'ਕੁਸੰਗਤ' ਅਥਵਾ ਨੀਵੀਂ ਸੰਗਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ — ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੀਵ ਮਨਮੁਖ, ਮਾਇਆਧਾਰੀ ਅਤੇ ਸਾਕਤ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਨਾਲੋਂ ਟੁਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਜੀਵ ਦੀ —

'ਚੇਤਨਤਾ'	ਅਥਵਾ	'ਧਿਆਨ'
	ਅਤੇ	
'ਮੇਲ'	ਅਥਵਾ	'ਸੰਗਤ'

ਦਾ ਹੀ ਸੰਬੰਧ ਹੈ।

ਹਰ ਇਕ ਕਰਮ (action) ਦੀ ਪੂਰਨ ਕਾਮਯਾਬੀ ਲਈ ਚੇਤਨਤਾ ਅਥਵਾ ਧਿਆਨ (attention) ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਇਕੁ ਮਨੁ ਇਕ ਵਰਤਦਾ ਜਿਤੁ ਲਗੈ ਸੋ ਥਾਇ ਪਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-303)

L93.2

1 In the Saadh Sangat, the Company of the Holy, Nanak has obtained understanding; singing the Kirtan of the Lord's Praises is his only support. 498

2 The filth of evil-mindedness is totally washed away; joining the Sat Sangat, the True Congregation, one is blessed with understanding. 881

The spiritual knowledge that is acquired from the limitless 'light' of the innate-self within or 'Shabad' is called 'intuition'.

'Intuition' bestows upon us the awareness and knowledge of the of the limitless spiritual realm.

Intellectual knowledge gives us just the awareness or knowledge of the limited 'materialistic realm'.

In between these two types of 'knowledge' —

intuitional spiritual knowledge
intellectual materialistic knowledge

the strand of consciousness or 'attention' is the one that operates.

If the strand or cord of our consciousness or 'attention' is attached to divine sangat or company or is soul sustained then that (company) is called 'satsangat' the company of truth through which divine hue or colour gets grafted to the 'consciousness'.

On the other hand if the strand of our consciousness or attention is entangled or absorbed in materialistic doubt, then that is called 'negative company' or base company — through which man becomes mind-orientated, materialistic and a worshipper of *maya* (materialism) and gets separated from the spiritual realm.

Between these two (above mentioned) states man's —

'consciousness'	or	'attention'
	and	
'interaction'	or	'company'

is the only one that comes into play or operates.

For the successful fulfilment of every action consciousness or attention is mandatory.

The mortal is of one mind - whatever he dedicates it to, in that he is successful. 303

L93.2

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਸੰਗ' ਜਾਂ 'ਸੰਗਤ' ਕਰਨ ਦੇ ਮੁਕੰਮਲ ਲਾਭ, ਆਪਸ ਵਿਚ ਸਾਂਝ ਅਥਵਾ 'ਲੇਵਾ-ਦੇਵੀ' ਲਈ ਭੀ 'ਚੇਤਨਤਾ' ਅਥਵਾ 'ਧਿਆਨ' ਦੀ ਅਤੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਜਦ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਜਾਂ ਚੀਜ਼ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦਾ ਉਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਜਾਂ ਮੇਲ (communion) ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨਾਲ 'ਲੇਵਾ-ਦੇਵੀ' ਅਥਵਾ ਉਸ ਦਾ ਚੰਗਾ-ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਲੈਂਦੇ-ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਜਾਂ ਗੱਲ ਵੱਲ ਸਾਡੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾ ਹੋਵੇ-ਉਸ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਖੁੰਭਦਾ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਉਸ ਦਾ ਓਪਰਾ ਜਿਹਾ ਅਸਰ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨਾਲ ਮੇਲ, ਸੰਗਤ, ਸਾਂਝ ਅਥਵਾ ਲੇਵਾ-ਦੇਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਕੁਝ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ—

ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਰੇਡੀਓ (radio) ਜਾਂ ਟੇਪ ਰਿਕਾਰਡਰ (tape recorder) ਰਾਹੀਂ ਕੀਰਤਨ ਜਾਂ ਪਾਠ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਘਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਆਪਣੇ ਘਰੋਂਗੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਗਲਤਾਨ ਹਨ ਜਾਂ ਗਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹਨ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦ ਅਸੀਂ ਖੁਦ ਪਾਠ ਜਾਂ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਚੇਤਨਤਾ ਹੋਰ 'ਅਨੇਕ ਚਿੰਤਨ' ਵਿਚ ਲਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ।

ਆਮ ਸੰਗਤ ਦੀ ਭੀ ਇਹੋ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਮਨ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦਾ।

ਜਦ ਸਾਡੀ ਚੇਤਨਤਾ ਜਾਂ 'ਧਿਆਨ' ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਥਵਾ ਸਿਮਰਨ ਵੱਲ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਸਾਡਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਆਤਮਿਕ ਭਾਵਾਂ ਨਾਲ 'ਸੰਗ' ਜਾਂ 'ਮੇਲ' ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੀ ਸਾਂਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਇਲਾਹੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ 'ਸੰਗਤ' ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ 'ਪਾਰਸ-ਕਲਾ' ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਪਤੀਐ ਗੁਨੀਐ ਨਾਮੁ ਸਭੁ ਸੁਨੀਐ ਅਨਭਉ ਭਾਉ ਨ ਦਰਸੈ ॥

ਲੋਹਾ ਕੰਚਨੁ ਹਿਰਨੁ ਹੋਇ ਕੈਸੈ ਜਉ ਪਾਰਸਹਿ ਨ ਪਰਸੈ ॥ (ਪੰਨਾ-973)

ਦੂਜੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ 'ਚੇਤਨਤਾ' ਜਾਂ 'ਧਿਆਨ' ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਜੋ ਕੁਝ ਭੀ ਕਰਮ-ਧਰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ—ਸਭ 'ਬੇ ਧਿਆਨੇ'-ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜਾਂ ਸਤ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠ, ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਆਤਮਿਕ ਲਾਹੇ ਤੋਂ ਭੀ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

L93.3

In this way to get the full benefit out of 'communion' or 'company' for (the purpose of) mixing or interaction among ourselves 'consciousness' or 'attention' too is extremely necessary.

When we place our attention on some word or thing then our mind gets into communion with that and in that 'interaction' we give or receive good or bad influence. If we do not have an interest in that word or thing – our attention will not get fixed into that and its influence on us will be superficial. In other words there is no communion, company, sharing or interaction with that.

Some examples are given to further explain this point –

In homes kirtan or path is going on in a radio or a tape recorder, but the members in the house are absorbed in household matters or are engrossed in some talk.

In the same way when we are actually doing paath or simran, our consciousness is engaged in numerous other engagements, as a result of which our attention is not drawn towards Gurbani.

This is often the complaint from the general congregation that the mind does not get absorbed in Gurbani or simran.

When our consciousness or 'attention' is not in Gurbani or simran, then we are not communing with Gurbani, as a result of which our 'communion' or 'connection' with the intrinsic, innate meanings of Gurbani does not take place and no relationship is established between our mind and Gurbani. In this way the communion with the lofty and pure divine Gurbani does not take place and we remain divorced from the effect of the 'touch-stone power' of Gurbani.

They read and reflect upon all the Names of God; they listen, but they do not see the Lord, the embodiment of love and intuition.

How can iron be transformed into gold, unless it touches the Philosopher's Stone? 973

In other words without 'consciousness' or 'attention' whatever rites or rituals we perform – are all performed 'without attention' – 'in absentia'. This is why we are unable to derive the full benefit from the *sadh-sangat*, the company of the holy or the *sat-sangat*, the true company, and we also remain divorced from the spiritual benefits of Gurbani paath, kirtan and simran.

L93.3

ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਜਮਾਨੇ ਨਾਲੋਂ ਅਜ ਕਲ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ --

ਧਰਮ

ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ

ਧਰਮ ਮੰਦਰ

ਧਰਮ-ਪ੍ਰਚਾਰ

ਸਤਸੰਗ-ਸਮਾਗਮ

ਪਾਠ

ਪੂਜਾ

ਕੀਰਤਨ

ਜਪ

ਤਪ

ਕਰਮ-ਕ੍ਰਿਆ

ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭੀ ਸਾਡੀ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਰਿਵਰਤਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਬਲਕਿ ਸਾਡੀ ਮਾਨਸਿਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨਿੱਘਰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪੰਡਤ ਪੜ੍ਹਹਿ ਸਾਦੁ ਨ ਪਾਵਹਿ ॥

ਦੂਜੇ ਭਾਇ ਮਾਇਆ ਮਨੁ ਭਰਮਾਵਹਿ ॥ (ਪੰਨਾ-116)

ਰਹਤ ਅਵਰ ਕਛੁ ਅਵਰ ਕਮਾਵਤ ॥

ਮੇਨ ਨਹੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮੁਖਹੁ ਗੰਢ ਲਾਵਤ ॥ (ਪੰਨਾ-269)

ਪੜੇ ਸੁਨੇ ਕਿਆ ਹੋਈ ॥

ਜਉ ਸਹਜ ਨ ਮਿਲਿਓ ਸੋਈ ॥ (ਪੰਨਾ-655)

ਹਿੰਦੇ ਕਪਟੁ ਮੁਖ ਗਿਆਨੀ ॥

ਝੂਠੇ ਕਹਾ ਬਿਲੋਵਸਿ ਪਾਨੀ ॥ (ਪੰਨਾ-656)

ਅਖੀ ਤ ਮੀਟਹਿ ਨਾਕ ਪਕੜਹਿ ਠਗਣ ਕਉ ਸੰਸਾਰੁ ॥

(ਪੰਨਾ-662)

ਚੇਤੇਨਤਾ ਅਥਵਾ ਧਿਆਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ 'ਨਿਰਜੀਵ' ਮਾਦਾ ਚੀਜ਼ਾਂ (matter) ਵਰਗਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਸੂਖਮ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਸਤ੍ਹਾ ਤੇ ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ, ਸੰਗਤ, ਸਾਂਝ ਅਥਵਾ ਲੇਵਾ-ਦੇਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

L93.4

This is the reason why today, compared with previous times, despite an enormous increase in --

religiosity

religious texts

religious temples

religious preaching

paath –recitation of religious text

worship

kirtan

chanting

penance

rites and rituals

no change appears in our mental and spiritual level, instead our mental personality is on the decline

1 The Pandits, the religious scholars read, but they do not taste the essence. In love with duality and Maya, their minds wander, unfocused. 116

2 He says one thing, and does something else. There is no love in his heart, and yet with his mouth he talks tall. 269

3 What use is reading and listening, if celestial peace is not attained? 655

4 In his heart there is deception, and yet in his mouth are words of wisdom. You are false - why are you churning water? 656

5 Some people try to deceive the world by closing their eyes and holding their nostrils closed. 662

Without consciousness or attention our life is just like any 'lifeless' matter. That is why among humans the meeting, communion, sharing or interaction at the subtle mental and spiritual level cannot take place.

L93.4

ਮਿਲਿਐ ਮਿਲਿਆ ਨਾ ਮਿਲੈ ਮਿਲੈ ਮਿਲਿਆ ਜੇ ਹੋਇ ॥

ਅੰਤਰ ਆਤਮੈ ਜੋ ਮਿਲੈ ਮਿਲਿਆ ਕਹੀਐ ਸੋਇ ॥ (ਪੰਨਾ-791)

ਜੋ ਦਿਲਿ ਮਿਲਿਆ ਸੁ ਮਿਲਿ ਰਹਿਆ ਮਿਲਿਆ ਕਹੀਐ ਹੋਸੋਇ ॥

ਜੇ ਬਹੁਤੇਰਾ ਲੋਚੀਐ ਬਾਤੀ ਮੇਲੁ ਨ ਹੋਈ ॥ (ਪੰਨਾ-725)

ਇਨਸਾਨ ਅਤੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਿਚ ਇਸੇ 'ਚੇਤਨਤਾ' ਦਾ ਹੀ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਇਨਸਾਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਚੇਤਨਤਾ (consciousness) ਅਤੀ ਤੀਖਣ, ਤੀਬਰ, ਸੂਖਮ ਭਾਵਨਾਵਾਂ (subtle feelings) ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ—ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੰਗਤ ਦੁਆਰਾ ਉੱਚੀਆ-ਸੁੱਚੀਆਂ ਆਤਮਿਕ ਪ੍ਰੇਮ-ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਰੰਗ-ਰਸ ਮਾਣ ਸਕਦੇ ਹਨ—ਪਰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਿਚ ਇਹ 'ਚੇਤਨਤਾ' ਮੱਟੀ-ਠੱਲ੍ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸੂਖਮ ਆਤਮਿਕ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ 'ਗ੍ਰਹਿਣ' ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।

ਸਾਡੀ ਦਿਲਚਸਪੀ (interest) ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦਾ 'ਧਿਆਨ' ਖਿੱਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂ ਤੋਂ ਸਾਡਾ ਮਨ ਇਲਾਹੀ ਮੰਡਲ ਤੋਂ ਟੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਗਲਤਾਨ ਹੋ ਕੇ ਸੂਖਮ ਪ੍ਰੇਮ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਦੇਵੀ ਚੇਤਨਤਾ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਸਾਡੀ ਚੇਤਨਤਾ ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਰਗੀ ਠੱਲ੍ਹੀ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ।

ਜੋ ਨ ਸੁਨਹਿ ਜਸੁ ਪਰਮਾਨੰਦਾ ॥

ਪਸੁ ਪੰਖੀ ਤ੍ਰਿਗਦ ਜੋਨਿ ਤੇ ਮੰਦਾ ॥ (ਪੰਨਾ-188)

ਕਰਤੂਤਿ ਪਸੁ ਕੀ ਮਾਨਸ ਜਾਤਿ ॥

(ਪੰਨਾ-267)

ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਸਭਿ ਐਸੇ ਰਹਹਿ ਜੇਸੇ ਪਸੁ ਢੋਰ ॥

(ਪੰਨਾ-427)

ਜਿਹਵਾ ਇੰਦ੍ਰੀ ਸਾਦਿ ਲੁਭਾਨਾ ॥

ਪਸੁ ਭਏ ਨਹੀ ਮਿਟੈ ਨੀਸਾਨਾ ॥

(ਪੰਨਾ-903)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੋਡਿ ਮਹਾ ਬਿਖੁ ਪੀਵੈ ਮਾਇਆ ਕਾ ਦੇਵਾਨਾ ॥

ਕਿਰਤੁ ਨ ਮਿਟਈ ਹੁਕਮੁ ਨ ਬੂਝੈ ਪਸੁਆ ਮਾਹਿ ਸਮਾਨਾ ॥

(ਪੰਨਾ-1013)

ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਕਬਹੂ ਨਹੀ ਕੀਨੀ ਰਚਿਓ ਧੰਧੈ ਖੂਨ ॥

ਸੁਆਨ ਸੂਕਰ ਬਾਇਸ ਜਿਵੈ ਭਟਕਤੁ ਚਾਲਿਓ ਉਠਿ ॥

(ਪੰਨਾ-1105)

L93.5

1 By uniting, the united one is not united; he unites, only if he is united.

But if he unites deep within his soul, then he is said to be united.

791

2 She who meets her Beloved in her heart, remains united with Him; this is truly called union.

As much as she may long for Him, she shall not meet Him through mere words.725

The difference between human beings and animals lies in this 'consciousness'. In human beings this consciousness is sharp, intense with subtle feelings – that is why they can imbibe lofty-pure spiritual feelings of love through the sangat and experience joy and elation – but in animals this 'consciousness' is gross-crass which cannot 'absorb' subtle spiritual feelings.

It is through interest that the 'attention' our mind is attracted. Over numerous past births our mind is separated from the divine realm and being entangled in the materialistic realm he has become incapable of imbibing the subtle feelings of love.

In other words without divine consciousness our consciousness has become as gross and crass as that of animals.

3 Those who do not listen to the Praises of the Lord of supreme bliss, are worse off than beasts, birds or creeping creatures. 188

4 They belong to the human species, but they act like animals. 267

5 Without the Sangat, the Company of the Holy, all remain like beasts and animals.427

6 You are lured by the tastes of the tongue and sex organs. You have become a beast; this sign cannot be erased. 903

7 They abandon the Ambrosial Nectar, and drink the deadly poison, driven mad by Maya. Past actions cannot be erased; without understanding the Hukam of the Lord's Command, they become beasts. 1013

8 You never joined the Saadh Sangat, the Company of the Holy. You are engrossed in false pursuits. You wander like a dog, a pig, a crow; soon, you shall have to get up and leave. 1105

L93.5

ਮਨਮੁਖਿ ਅੰਧਲੇ ਗੁਰਮਤਿ ਨ ਭਾਈ ॥

ਪਸੂ ਭਏ ਅਭਿਮਾਨੁ ਨ ਜਾਈ ॥ (ਪੰਨਾ-1190)

ਮਨਮੁਖ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਕ੍ਰਿਤਿਆਰ ਫਿਰਹਿ ਬੇਤਾਲਿਆ ॥

ਪਸੂ ਮਾਣਸ ਚੰਮਿ ਪਲੇਟੇ ਅੰਦਰਹੁ ਕਾਲਿਆ ॥ (ਪੰਨਾ-1284)

ਸਾਡੀ 'ਪਸੂ ਬਿਰਤੀ' ਯਾ ਨੀਵੀਂ 'ਚੇਤਨਤਾ' ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਅਥਵਾ ਉਚੇਰਾ, ਚੰਗੇਰਾ ਅਤੇ 'ਆਤਮ-ਪ੍ਰਾਇਣ' ਕਰਨ ਲਈ-ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਕੋ-ਇਕ ਸਾਧਨ ਅਥਵਾ ਜੁਗਤੀ ਦਸੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ—

'ਸਤ ਸੰਗਤ' ਅਥਵਾ 'ਸਾਧ ਸੰਗਤ' ।

ਸਾਧੂ ਕੇ ਸੰਗਿ ਪਾਪ ਪਲਾਇਨ ॥

ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਗੁਨ ਗਾਇਨ ॥ (ਪੰਨਾ-271)

ਜੋ ਜੋ ਜਪੈ ਤਿਸ ਕੀ ਗਤਿ ਹੋਇ ॥

ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਪਾਵੈ ਜਨੁ ਕੋਇ ॥

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਅੰਤਰਿ ਉਰਧਾਰੈ ॥

ਪਸੂ ਪ੍ਰੇਤ ਮੁਖਦ ਪਾਬਰ ਕਉ ਤਾਰੈ । (ਪੰਨਾ-274)

ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਾਰਿਓ ਅਨਿਕ ਧਰੁ ਭਾਤੀ ਛੋਡਹਿ ਕਤਹੂੰ ਨਾਹੀ ॥

ਏਕ ਬਾਤ ਸੁਨਿ ਤਾਕੀ ਓਟਾ ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਮਿਟਿ ਜਾਹੀ । (ਪੰਨਾ-206)

ਉਠਤ ਬੈਠਤ ਹਰਿ ਭਜਹੁ ਸਾਧੂ ਸੰਗਿ ਪਰੀਤਿ ॥

ਨਾਨਕ ਦੁਰਮਤਿ ਛੁਟਿ ਗਈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਬਸੇ ਚੀਤਿ ॥ (ਪੰਨਾ-297)

ਆਨ ਉਪਾਉ ਨ ਕੋਊ ਸੂਝੈ ਹਰਿ ਦਾਸਾ ਸਰਣੀ ਪਰਿ ਜਹਾ ॥ (ਪੰਨਾ-1203)

ਜਿਉ ਛੁਹਿ ਪਾਰਸ ਮਨੂਰ ਭਏ ਕੰਚਨ ਤਿਉ ਪਤਿਤ ਜਨ

ਮਿਲਿ ਸੰਗਤੀ ਸੁਧ ਹੋਵਤ ਗੁਰਮਤੀ ਸੁਧਾਧੋ ॥ (ਪੰਨਾ-1297)

ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੁਖ ਫਲੁ ਸਾਧ ਸੰਗੁ ਪਸੂ ਪਰੇਤ ਪਤਿਤ ਨਿਸਤਾਰੇ । (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ. 16/7)

ਕਿਸੇ ਖਿਆਲ ਨੂੰ ਇਕ ਨੁਕਤੇ ਉਤੇ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨ ਨੂੰ 'ਧਿਆਨ' ਅਥਵਾ 'ਸੁਰਤੀ-ਬਿਰਤੀ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਸਾਡੀ ਮਾਇਕੀ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਤਰੱਕੀ ਅਥਵਾ ਕਾਮਯਾਬੀ ਲਈ 'ਧਿਆਨ' ਅਤੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਡੂੰਘਾ ਇਕ-ਸੂਈ, ਇਕਾਗਰ, ਤੀਖਣ ਧਿਆਨ ਕਿਸੇ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਲਾਵਾਂਗੇ, ਉਤਨਾ ਹੀ ਉਹ ਕਾਰਜ ਸੌਹਣਾ, ਕਾਮਯਾਬ ਅਤੇ ਲਾਭਵੰਦ ਹੋਵੇਗਾ ।

L93.6

1 *The manmukh is blind; he does not like the Guru's Teachings. He has become a beast; he cannot get rid of his egotistical pride. 1190*

2 *The self-willed manmukhs are false; without the Name, they wander around like demons. They are nothing more than beasts, wrapped up in human skin; they are black-hearted within. 1284*

To change our 'animalistic disposition' or 'base 'consciousness' and make it lofty, good and subordinate to the soul, there is one and only one way or technique that is mentioned in Gurbani and that is —

'TRUE COMPANY' or 'HOLY COMPANY'

3 *In the Company of the Holy, one's sins fly away. In the Company of the Holy, one sings the Ambrosial Glories. 271*

4 *Whoever chants it, is emancipated. And yet, rare are those who attain it, in the Company of the Holy. By His Grace, He enshrines it within. Even beasts, ghosts and the stone-hearted are saved. 274*

5 *Trying all sorts of things, I have grown weary, but still, they will not leave me alone. But I have heard that they can be rooted out, in the Saadh Sangat, the Company of the Holy; and so I seek their Shelter. 206*

6 *So, when standing up and sitting down, vibrate upon the Lord, and cherish the Saadh Sangat, the Company of the Holy. O Nanak, evil-mindedness is eradicated, when the Supreme Lord God comes to dwell in the mind. 297*

7 *I cannot see any other way out. I seek the Sanctuary of the Lord's slaves. 1203*

8 *Just as when the iron slag is transmuted into gold by touching the Philosopher's Stone - when the sinner joins the Sangat, he becomes pure, through the Guru's Teachings. 1297*

9 *The pleasure fruit of gurmukhs is the company of holy persons through which animals, ghosts and the fallen ones are salvaged and liberated. VBG 16/7*

(The act of) focusing a thought on one point is called 'attention' or 'meditation'.

'Attention' is absolutely mandatory for our materialistic and spiritual evolvement or success.

To the degree of depth, needle-like one-pointedness, focussed, sharp attention that we place on any effort, to that degree the effort will be beautiful, successful and beneficial.

L93.6

‘ਧਿਆਨ’ ਦਿਤੇ ਬਗੈਰ ਸਾਡੀ ਕੋਈ ਵਿਉਂਤ, ਸੋਚ-ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਕਾਰਜ **ਸਿਰੇ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦਾ।**

ਓਪਰੇ ਜਿਹੇ ਮਨ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਕਾਰਜ—

ਅਧੂਰੇ
ਗਲਤ
ਲਾਭਹੀਣ
ਹਾਨੀਕਾਰਕ
ਦੁਖਦਾਈ

ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ **‘ਧਿਆਨ’** ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਧਾਰਮਿਕ ਪਾਠ, ਪੂਜਾ ਅਤੇ ਕਰਮ-ਕ੍ਰਿਆ ਭੀ—

ਫੋਕੇ
ਰਸ-ਹੀਣ
ਭਾਵਨਾ-ਹੀਣ
ਲਾਭ-ਹੀਣ
ਮੁਰਦਾ ਸਾਧਨ

ਹੀ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਕਾਜੀਆਂ ਦੀ ਬੇ-ਧਿਆਨੀ ਨਮਾਜ਼ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਹੋਣਾ ਇਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਲਖਾਇਕ ਹੈ ਕਿ **‘ਧਿਆਨ’** ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਸਾਡੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕਰਮ-ਕ੍ਰਿਆ ਭੀ ਨਿਸ਼ਫਲ ਹਨ।

ਜਿਨ ਕਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਰਿਦੈ ਹਰਿ ਨਾਹੀ ਤਿਨ ਕੂਰੇ ਗਾਢਨ ਗਾਢੇ ॥ (ਪੰਨਾ-171)

ਜੋ ਦੂਜੇ ਭਾਇ ਸਾਕਤ ਕਾਮਨਾ ਅਰਥਿ ਦੁਰਗੰਧ ਸਰੋਵਰੇ
ਸੋ ਨਿਹਫਲ ਸਭੁ ਅਗਿਆਨੁ ॥

ਜਿਸ ਨੋ ਪਰਤੀਤਿ ਹੋਵੈ ਤਿਸ ਕਾ ਗਵਿਆ ਥਾਇ ਪਵੈ
ਸੋ ਪਾਵੈ ਦਰਗਹ ਮਾਨੁ ॥

ਜੋ ਬਿਨੁ ਪਰਤੀਤੀ ਕਪਟੀ ਕੂੜੀ ਕੂੜੀ ਅਖੀ ਮੀਟਦੇ
ਉਨ ਕਾ ਉਤਰਿ ਜਾਇਗਾ ਬੂਠ ਗੁਮਾਨੁ ॥ (ਪੰਨਾ-734)

ਕਿਆ ਉਜੂ ਪਾਕੁ ਕੀਆ ਮੁਹੁ ਧੋਇਆ ਕਿਆ ਮਸੀਤਿ ਸਿਰੁ ਲਾਇਆ ॥

ਜਉ ਦਿਲ ਮਹਿ ਕਪਟੁ ਨਿਵਾਜ ਗੁਜਾਰਹੁ
ਕਿਆ ਹਜ ਕਾਬੈ ਜਾਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ-1350)

L93.7

Without ‘attention’ none of our scheming, thinking-assessment and effort will come to a successful conclusion.

Doing things with a superficial mind will render the effort

incomplete
wrong
useless
detrimental
painful.

In the same way without ‘attention’ the effort put into doing religious *paath* or recitation, worship and rites-rituals will be rendered

hollow
insipid
devoid of feeling
unbeneficial
dead (or unfulfilling) techniques or ways.

The non-participation of Guru Nanak Sahib Ji in the *nimaz* or prayer of the kajis or Muslim clerics in Sultanpur is an indicator or pointer of this very point that without ‘attention’ our religious rites and rituals will be fruitless.

1 Those who do not have love for the Lord within their hearts, harbour only false intentions and goals. 171

2 The faithless cynics in their love of duality and sensual desires, harbour foul-smelling urges. They are totally useless and ignorant.

One who has faith - his singing is approved. He is honoured in the Court of the Lord.

Those who lack faith may close their eyes, hypocritically pretending and faking devotion, but their false pretences shall soon wear off. 734

3 And what good are your purifications? Why do you bother to wash your face? And why do you bother to bow your head in the mosque?

Your heart is full of hypocrisy; what good are your prayers or your pilgrimage to Mecca? 1350

L93.7

ਟੈਲੀਫੋਨ (telephone) ਰਾਹੀਂ ਗੱਲ ਕਰਨ, ਅਥਵਾ ਮੇਲ-ਜੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਨੰਬਰ ਦਾ ਮੇਲ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਨੰਬਰ ਨਾ ਮਿਲੇ ਜਾਂ ਰਿਸੀਵਰ (receiver) ਨਾ ਚੁਕਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ—

ਗੱਲ-ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ
ਸੰਗ ਅਥਵਾ ਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ
ਸਾਂਝ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ
ਲੇਵਾ-ਦੇਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ
ਵਣਜ-ਵਪਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

ਐਨ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਪਾਠ-ਪੂਜਾ, ਭਜਨ-ਬੰਦਗੀ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਸਾਡਾ ਮਨ ਅਥਵਾ ਧਿਆਨ 'ਸਾਵਧਾਨ ਏਕਾਗਰ ਚੀਤ' ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਤਰੀਵ ਡੂੰਘੇ ਅਤੇ ਸੂਖਮ ਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਪਾਰਸ-ਕਲਾ ਸਾਡੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਵਰਤਦੀ ।

ਤਦੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਅਤੇ ਤਾਕੀਦੀ ਹੁਕਮ ਹੈ—

ਇਕ ਮਨਿ ਏਕੁ ਧਿਆਈਐ ਮਨ ਕੀ ਲਾਹਿ ਭਰਾਤਿ ॥ (ਪੰਨਾ-47)

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਹੁ ਸੰਤ ਮੀਤ ॥

ਸਾਵਧਾਨ ਏਕਾਗਰ ਚੀਤ ॥ (ਪੰਨਾ-295)

ਏ ਮਨ ਹਰਿ ਜੀ ਧਿਆਇ ਤੂ

ਇਕ ਮਨਿ ਇਕ ਚਿਤਿ ਭਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-653)

ਇਕ ਚਿਤਿ ਇਕ ਮਨਿ ਧਿਆਇ ਸੁਆਮੀ

ਲਾਇ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਿਆਰੋ ॥ (ਪੰਨਾ-845)

ਨਾਨਕ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਜੋ ਮਨਿ ਚਿਤਿ ਕਰੇ

ਤਿਸੁ ਜਮ ਕੰਕਰੁ ਨੇੜਿ ਨਾ ਆਵੈ ॥ (ਪੰਨਾ-515)

ਮਨ ਬਚ ਕਰਮ ਅਰਾਧੇ ਕਰਤਾ

ਤਿਸੁ ਨਾਹੀ ਕਦੇ ਸਜਾਈ ਹੈ ॥ (ਪੰਨਾ-1071)

ਇਕ ਮਨ ਇਕੁ ਅਰਾਧਣਾ

ਗੁਰਮਤਿ ਆਪੁ ਗਵਾਇ ਸੁਹੇਲੇ ॥ (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ. 5/6)

ਕੁਰਬਾਣੀ ਤਿਨਾ ਗੁਰ ਸਿਖਾ

ਹੁਇ ਇਕ ਮਨਿ ਗੁਰ ਜਾਪ ਜਪੰਦੇ ॥ (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ. 12/2)

L93.8

To converse or interact through a telephone it is absolutely necessary to have the right connecting number. If that number is not available or if the receiver is not lifted then —

conversation does not take place

communion or the meeting does not take place

sharing does not take place

interaction does not take place

business of transaction does not take place

among the two groups.

Exactly in the same way while doing paath-worship, chanting and meditating our mind or attention is not 'attentive with one pointed attentiveness', then we remain divorced from Gurbani's deep innate, very subtle feelings and Gurbani's magical touchstone-power does not work on us.

This is why in Gurbani there is encouragement and mandatory instruction (as follows):—

1 With one-pointed mind, meditate on the One Lord, and the doubts of your mind will be dispelled. 47

2 Sing the Praises of God, O Saints, O friends, with total concentration and one-pointedness of mind. 295

3 O mind, meditate on the Dear Lord, with single-minded conscious concentration. 653

4 With my consciousness centered, and my mind one-pointed, I meditate on my Lord and Master, with love and affection. 845

5 O Nanak, one who chants Waaho! Waaho! with his heart and mind - the Messenger of Death does not approach him. 515

6 One who adores the Creator in thought, word and deed, shall never be punished. 1071

7 Contemplating on the Lord with one pointed attention through the teachings of the Guru one sheds away egotism and becomes beautiful. VBG 5/6

8 I am sacrifice unto those Gursikhs who remember the Lord with single devotion. VBG 12/2

L93.8

‘ਧਿਆਨ’ ਅਥਵਾ ਇਕਾਗਰਤਾ ਲਈ ਮਨ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਾਬਤ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਉਂ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨੂੰ—

ਇਹੁ ਮਨੁਆ ਖਿਨੁ ਨ ਟਿਕੈ ਬਹੁਰੰਗੀ
ਦਹੁ ਦਹੁ ਦਿਸਿ ਚਲਿ ਚਲਿ ਹਾਢੇ ॥ (ਪੰਨਾ-171)

ਰਹਤ ਅਵਰ ਕਛੁ ਅਵਰ ਕਮਾਵਤ ॥
ਮਨਿ ਨਹੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮੁਖਹੁ ਗੰਢ ਲਾਵਤ ॥ (ਪੰਨਾ-269)

ਜਿਨੁ ਮਨਿ ਹੋਰੁ ਮੁਖਿ ਹੋਰੁ ਸਿ ਕਾਢੇ ਕਚਿਆ ॥ (ਪੰਨਾ-488)

ਹਮਰੈ ਜੀਇ ਹੋਰੁ ਮੁਖਿ ਹੋਰੁ ਹੋਤ ਹੈ
ਹਮ ਕਰਮਹੀਣ ਕੂੜਿਆਰੀ ॥ (ਪੰਨਾ-528)

ਕਬਹੂ ਜੀਅੜਾ ਉਡਿ ਚੜ੍ਹਤੁ ਹੈ ਕਬਹੂ ਜਾਇ ਪਇਆਲੇ ॥
ਲੋਭੀ ਜੀਅੜਾ ਥਿਰੁ ਨ ਰਹਤੁ ਹੈ ਚਾਰੇ ਕੁੰਡਾ ਭਾਲੇ ॥ (ਪੰਨਾ-876)

ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੇ ਅਮਲੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਸਾਡਾ ਆਪਣਾ ‘ਮਾਇਕੀ ਜੀਵਨ’ ਹੀ ਹੈ ।

ਜੀਵ ਹਉਮੈ ਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਸੱਮੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ‘ਭੁਲ ਕੇ’ ਅਥਵਾ ‘ਵਿਛੜ ਕੇ’ ਕਈ ਜਨਮਾਂ ਤੋਂ ਮੌਹ-ਮਾਇਆ ਦੀ ਦਲ-ਦਲ ਵਿਚ ਖੁਭਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਥਵਾ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਵਿਚ ਗਲਤਾਨ ਹੈ ।

ਹਰਿ ਸਾਜਨੁ ਪੁਰਖੁ ਵਿਸਾਰਿ ਕੈ ਲਗੀ ਮਾਇਆ ਧੋਹੁ ॥
ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰੁ ਨ ਸੰਗਿ ਧਨਾ ਹਰਿ ਅਵਿਨਾਸੀ ਓਹੁ ॥
ਪਲਚਿ ਪਲਚਿ ਸਗਲੀ ਮੁਈ ਝੂਠੈ ਧੰਧੈ ਮੋਹੁ ॥ (ਪੰਨਾ-133)

ਮਾਇਆ ਮੋਹਿ ਨਟਿ ਬਾਜੀ ਪਾਈ ॥
ਮਨਮੁਖ ਅੰਧ ਰਹੇ ਲਪਟਾਈ ॥ (ਪੰਨਾ-230)

ਨਾਥ ਕਛੁਅ ਨ ਜਾਨਉ ॥
ਮਨੁ ਮਾਇਆ ਕੈ ਹਾਥਿ ਬਿਕਾਨਉ ॥.....
ਇਨ ਪੰਕਨ ਮੇਰੇ ਮਨੁ ਜੁ ਬਿਗਾਰਿਓ ॥
ਪਲੁ ਪਲੁ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇ ਅੰਤਰੁ ਪਾਰਿਓ ॥ (ਪੰਨਾ-710)

ਅਨਿਕ ਜਨਮ ਬੀਤੀਅਨ ਭਰਮਾਈ ॥
ਘਰਿ ਵਾਸੁ ਨ ਦੇਵੈ ਦੁਤਰ ਮਾਈ ॥

L93.9

This is how admonishment has been delivered in Gurbani about the state of the mind pertaining to ‘attention’ or concentration –

1 This mind does not hold still, even for an instant. Distracted by all sorts of distractions, it wanders around aimlessly in the ten directions. 171

2 He says one thing, and does something else.
There is no love in his heart, and yet with his mouth he talks tall. 269

3 Those who have one thing in their heart, and something else in their mouth, are judged to be false. 488

4 I have one thing in my mind, and another thing on my lips; I am such a poor, unfortunate liar! 528

5 Sometimes, the soul soars high in the heavens, and sometimes it falls to the depths of the nether regions.
The greedy soul does not remain stable; it searches in the four directions. 876

In fact the most specific and applicable example on this subject is indeed our own ‘materialistic life’.

Man, through the doubt-fallacy of egotism by ‘forgetting’ or by ‘separating from’ his fountain head, the Timeless Being over numerous births, is stuck in the quagmire of attachment and materialism or is entangled in secondary love.

6 She has forgotten the Lord, her Life-companion, her Master; she has become attached to Maya, the deceitful one.
Except of the Eternal Lord, neither son, nor spouse, nor wealth shall go along with you
Entangled and enmeshed in the love of false occupations, the whole world is perishing. 133

7 The Actor has staged the drama of emotional attachment to Maya.
The self-willed manmukhs cling blindly to it. 230

8 O my Lord and Master, I know nothing.
My mind has sold out, and is in Maya's hands.....

The five vices have corrupted my mind.
Moment by moment, they lead me further away from the Lord 710

9 Countless lifetimes have passed away, wandering aimlessly.
The terrible, treacherous Maya does not even allow them to dwell in their own home.

L93.9

ਦਿਨੁ ਰੈਨਿ ਅਪਨਾ ਕੀਆ ਪਾਈ ॥

ਕਿਸੁ ਦੋਸੁ ਨ ਦੀਜੈ ਕਿਰਤੁ ਭਵਾਈ ॥

(ਪੰਨਾ-745)

ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਬੁਠੀ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਇਤਨੇ ਗਲਤਾਨ ਹੋਏ ਹੋਏ ਹਾਂ ਕਿ
ਸਾਡਾ 'ਜੀਵਨ' ਹੀ 'ਮਾਇਆ' ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸੇ ਲਈ ਸਾਡੇ—

ਖਿਆਲ

ਕਲਪਨਾ

ਸੋਚ

ਚੀਝਾ

ਆਸਾ

ਪਿਆਰ

ਭਾਵਨਾ

ਨਿਸਚਾ

ਸਰਧਾ

ਸੰਗਤ

ਲੋਵਾ-ਚੋਵੀ

ਕਰਮ

ਧਰਮ

ਘਾਲਣਾ

ਅਥਵਾ ਸਮੁੱਚੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਹੀ ਮੋਹ-ਮਾਇਆ ਦੀ 'ਗੂੜ੍ਹੀ ਰੰਗਤ' ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ,
ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਸਾਡੀ—

ਚੇਤਨਤਾ

ਧਿਆਨ

ਸੁਰਤੀ

ਬਿਰਤੀ

ਲਿਵ

ਇਸ ਬੁਠੀ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਅਚੇਤ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਇ, ਅਣਜਾਣੇ ਹੀ ਅਸੀਂ 'ਖੁੱਭੀ-ਚੁੱਭੀ'

L93.10

Day and night, they receive the rewards of their own actions.

Don't blame anyone else; your own actions lead you astray. 745

Over numerous births we have become so entangled and enmeshed in
this false materialism that our 'life' itself has become the very embodiment
of 'materialism'. That is why our

thoughts

imagination

thinking

desires

hopes

love

feelings

inclinations

faith

company

inter-action

deeds

discipline

effort

may the whole life has been imbued with the 'deep colour' of attachment –
materialism – this being the reason why our—

consciousness

attention

awareness

concentration

engrossment

is so unconsciously, automatically, unknowingly entangled and enmeshed in this
false materialism

ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਸਾਡਾ 'ਧਿਆਨ' ਜਾਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ।
ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਬ੍ਰਹਮੀ ਮਾਇਆ ਦੀ — —

ਚੇਤੰਨਤਾ

ਖਿਆਲ

ਧਿਆਨ

ਰੰਗਤ

ਵਿਸ਼ਵਾਸ

ਬਿਰਤੀ

ਲਿਵ

ਪਿਛਲੇ ਅਨੇਕਾਂ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ, ਮਾਇਆ ਦੀ — —

ਸੰਗਤ ਕਰਨ

ਖਿਆਲ ਕਰਨ

ਯਾਦ ਕਰਨ

ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ

ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ

ਤਾਂ ਉਪਜੀ ਤੇ ਇਤਨੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਮਾਇਕੀ ਚੇਤੰਨਤਾ (Materialistic Consciousness) ਦੁਆਰਾ 'ਮਾਇਆ' ਹੀ ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ-ਰੂਪ ਬਣ ਚੁਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ 'ਮਾਇਕੀ ਜੀਵਨ' ਵਿਚ ਹੀ ਅਸੀਂ — —

ਜੰਮਦੇ

ਜੀਉਂਦੇ

ਵਿਚਰਦੇ

ਕਰਮ ਕਰਦੇ

ਨਤੀਜੇ ਭੁਗਤਦੇ

ਮਰਦੇ

ਜਮਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਪੈਂਦੇ ਅਤੇ

ਫਿਰ ਜੰਮਦੇ ਹਾਂ ।

ਕੁਉਂਦਸੀ ਤੀਨਿ ਤਾਪ ਸੰਸਾਰ ॥

ਆਵਤ ਜਾਤ ਨਰਕ ਅਵਤਾਰ ॥

(ਪੰਨਾ-299)

ਹਰਿ ਬਿਸਰਿਐ ਕਿਉ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ ਨਾ ਮਨੁ ਰੰਜੀਐ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਛੋਡਿ ਅਨ ਲਾਗੈ ਨਰਕਿ ਸਮੰਜੀਐ ।

(ਪੰਨਾ-708)

that it is impossible for our 'attention' to move out of it and focus elsewhere.

Within us the

consciousness
thinking
attention
hue or colour
belief
concentration
engrossment

upon this false materialism over numerous births has become so ingrained upon

associating with
focusing upon
remembering
contemplating upon
meditating on

materialism, that through materialistic consciousness, 'materialism' has become the very embodiment of our life and in this 'materialistic life' we –

take birth
live
abide
do deeds
face consequences
die
land up with the couriers of death and
take birth again.

1 *The thirteenth day of the lunar cycle: The world is in the fever of the three qualities. It comes and goes, and is reincarnated in hell.* 299

2 *Forgetting the Lord, how can you be satisfied? Your mind cannot be pleased. One who forsakes God, and attaches himself to another, shall be immersed in hell.* 708

L93.11

ਜਮਿ ਜਮਿ ਮਰੈ ਮਰੈ ਫਿਰਿ ਜੰਮੈ ॥

ਬਹੁਤੁ ਸਜਾਇ ਪਇਆ ਦੇਸਿ ਲੰਮੈ ॥

ਜਿਨਿ ਕੀਤਾ ਤਿਸੈ ਨ ਜਾਣੀ ਅੰਧਾ ਤਾ ਦੁਖੁ ਸਹੈ ਪਰਾਣੀਆ ॥ (ਪੰਨਾ-1020)

ਮਾਇਆ ਮੋਹਿ ਬਹੁ ਭਰਮਿਆ ॥

ਕਿਰਤ ਰੇਖ ਕਰਿ ਕਰਮਿਆ ॥

(ਪੰਨਾ-1193)

ਜੇਕਰ ਇਨਸਾਨੀ 'ਜੀਵਨ' ਨੂੰ 'ਮਾਇਕੀ ਰੰਗਤ' ਚਾੜ੍ਹਨ ਅਥਵਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਅੰਤ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਮਾਇਆ ਨਾਲ ਸੰਗ ਅਥਵਾ ਮੇਲ-ਜੋਲ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਸ ਦੇ ਅੰਨ ਉਲਟ 'ਮਾਇਕੀ ਜੀਵਨ' ਨੂੰ 'ਆਤਮਿਕ ਜੀਵਨ' ਵਿਚ ਬਦਲਣ, ਢਾਲਣ ਅਥਵਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਤੋਂ ਭੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮੇਂ ਲਈ ਉਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਆਤਮਿਕ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਅਥਵਾ 'ਸਤਸੰਗਤ' ਕਰਨੀ ਅਤਿਅੰਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ।

ਇਹ 'ਉਲਟੀ ਖੋਲ' ਅਥਵਾ ਆਤਮਿਕ ਤਬਦੀਲੀ ਅਤੇ ਲਮੋਰੀ ਅਤੇ ਕਠਿਨ 'ਪ੍ਰਿਮ ਖੋਲ' ਹੈ ਜੋ ਬਖਸ਼ੇ ਹੋਏ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਸੇਵਾ-ਭਾਵਨੀ ਨਾਲ ਸੌਖੀ ਤੇ ਸ਼ੀਘਰ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ।

ਖਿਨਹੂੰ ਕਿਰਪਾ ਸਾਧੂ ਸੰਗ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਲਾਇਓ ॥ (ਪੰਨਾ-409)

ਪਿਛਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਕਿਸੇ ਨੀਵੇਂ ਖਿਆਲ ਯਾ ਚੀਜ਼ ਵੱਲ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਨ ਦਾ ਰੁਖ ਯਾ 'ਧਿਆਨ' ਫੋਰਨ ਉਚੇਰੇ-ਚੰਗੇਰੇ ਰੁਖ ਵੱਲ ਮੋੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮਲੀਨ ਘੁੰਮਣ-ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਸਾਡਾ ਮਨ ਅਤਿ ਨਿਰਬਲ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਮਨ ਦਾ ਰੁਖ ਅਥਵਾ ਧਿਆਨ ਨੂੰ ਨੀਵੇਂ ਪਾਸਿਉਂ ਉਚੇਰੇ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਮੋੜਨਾ ਅਤਿ ਕਠਿਨ ਹੈ ।

ਜਦ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਜ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਵਾਹ ਅਥਵਾ ਜੋਰ ਲਾ ਕੇ ਅਸਮਰਥ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਦੀ ਓਟ ਅਥਵਾ ਆਸਰਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦ ਸਾਡਾ ਮਨ ਆਪਣੇ ਵੱਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਕਾਬੂ ਕਰਨ (control) ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਦੇਵੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਅਥਵਾ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੀ ਓਟ ਅਥਵਾ ਆਸਰਾ ਲੈਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।

ਸਾਧ ਕੈ ਸੰਗਿ ਨ ਕਤਹੂੰ ਧਾਵੈ ॥

ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਅਸਥਿਤਿ ਮਨੁ ਪਾਵੈ ॥

(ਪੰਨਾ-271)

ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਸੰਤਨ ਸਰਣਾਗਤੀ ਜਿਨ ਮਨੁ ਵਸਿ ਕੀਨਾ ॥

(ਪੰਨਾ-815)

ਮਨੁਆ ਚਲੇ ਚਲੇ ਬਹੁ ਬਿਧਿ

ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਵਸਗਤਿ ਕਰਿਆ ॥

(ਪੰਨਾ-1294)

L93.12

1 *You shall be born and born again, and die and die again, only to be reincarnated again.
You shall suffer terrible punishment, on your way to the land beyond.
The mortal does not know the One who created him; he is blind, and so he shall suffer.* 1020

2 *He wanders in attachment to Maya.
He acts in accordance with the karma of his past actions.* 1193

If it can take numerous births of company or practice of interaction with materialism in order to infuse or ingrain the 'hue of materialism' on to human life, then diametrically opposed to this, to transform, to mould or to implant 'materialistic life' into 'spiritual life', it is absolutely necessary and mandatory to be in the company of the lofty-pure spiritual holy congregation or 'true company' for a period even longer than this.

This 'reverse play' or spiritual transformation is an extremely long and difficult 'play of love' which can be made easy and expedited in the service – orientated extended company of blessed gurmukh beloved evolved souls.

3 *One moment, O Nanak, the Lord bestows His Mercy and blesses him with His Love, in the Saadh Sangat, the Company of the Holy.* 409

It has been mentioned in the previous lekh or article that when our attention moves over to some base thought or thing, the inclination of the mind must at once be shifted to some lofty-positive direction. But our mind, having abided in the whirlpool of materialism, has become utterly powerless. This is the reason why it is so very difficult to shift the inclination or attention of the mind from a base side to a lofty side.

When in the process of fulfilling some task we put in all our effort or strength and fail then we seek the help or support of someone stronger. In the same way when our mind is no more under our control or cannot be reined in, then it is necessary for us to seek the support or help of some strong divine personality or the company of the holy.

4 *In the Company of the Holy, the mind does not wander.
In the Company of the Holy, the mind becomes stable.* 271

5 *Nanak seeks the Sanctuary of the Saints, who have conquered their minds.* 815

6 *The mind roams and rambles all around in all directions. Meeting with the Holy, it is overpowered and brought under control.* 1294

L93.12

ਮਨੁ ਅਸਾਧੁ ਨ ਸਾਧੀਐ

ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੁਖ ਫਲੁ ਸਾਧਿ ਸਧਾਇਆ ॥

ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਮਨ ਵਸਿ ਆਇਆ ॥ (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ. 482)

ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤਕ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਟਿਕਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਮਾਇਕੀ ਫੁਰਨੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਪਰ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਮਨ ਉਤੇ ਮਾਇਆ ਹਾਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਹੀ ਹਾਲ ।

ਇਸੇ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ 'ਸਾਧ ਸੰਗਤ' ਅਥਵਾ 'ਸਤ ਸੰਗਤ' ਕਰਨ ਲਈ ਤਾਕੀਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ---

ਸੁਣਿ ਸਾਜਨ ਮੇਰੇ ਮੀਤ ਪਿਆਰੇ ॥
ਸਾਧਸੰਗਿ ਖਿਨ ਮਾਹਿ ਉਧਾਰੇ ॥ (ਪੰਨਾ-103)

ਕੋਟਿ ਬਿਘਨ ਹਿਰੇ ਖਿਨ ਮਾਹਿ ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਥਾ ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਸੁਨਾਹਿ ॥ (ਪੰਨਾ-195)

ਜੀਤਿ ਜਨਮੁ ਇਹੁ ਰਤਨੁ ਅਮੋਲਕੁ
ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਜਪਿ ਇਕ ਬਿਨਾ ॥ (ਪੰਨਾ-210)

ਮਹਾ ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਸਾਧ ਕਾ ਸੰਗੁ ॥
ਜਿਸੁ ਭੇਟਤੁ ਲਾਗੈ ਪ੍ਰਭੁ ਰੰਗੁ ॥ (ਪੰਨਾ-393)

ਨਾਨਕ ਪਤਿਤ ਪਵਿਤ ਮਿਲਿ ਸੰਗਤਿ
ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਛੈ ਫੁਕਟੀ ॥ (ਪੰਨਾ-528)

ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਮਿਲਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵਹੁ ਪੂਰਨ ਹੋਵੈ ਘਾਲਾ ॥ (ਪੰਨਾ-617)

ਸਾਡੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਅਤਿਅੰਤ 'ਆਕਰਸ਼ਣ ਸ਼ਕਤੀ' (gravity) ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਨਾਲ ਹਰ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਧਰਤੀ ਵੱਲ ਖਿੱਚੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ।

ਸਾਡੀ ਧਰਤੀ ਦੇ ਉਦਾਲੇ-ਪ੍ਰਦਾਲੇ ਕਈਆਂ ਮੀਲਾਂ ਤਾਈਂ ਇਹ ਆਕਰਸ਼ਣ ਸ਼ਕਤੀ (gravity) ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਉਸ ਤੋਂ ਉਪਰ ਅਨੰਤ ਪੁਲਾੜ (space) ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਆਕਰਸ਼ਣ ਸ਼ਕਤੀ (gravity) ਨਹੀਂ ਹੈ । ਇਸ ਪੁਲਾੜ ਵਿਚ ਜੇ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਖੜੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ।

ਇਸ ਅਨੰਤ ਪੁਲਾੜ ਵਿਚ, ਸਾਡੀ 'ਧਰਤੀ' ਵਾਂਗ ਹੋਰ ਬੇਅੰਤ 'ਗ੍ਰਹਿ' ਅਤੇ 'ਉਪ ਗ੍ਰਹਿ' ਯਾ ਸਤਾਰੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਦਾਲੇ ਭੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦਰਜੇ ਦੀ ਆਕਰਸ਼ਣ ਸ਼ਕਤੀ (gravity) L93.13

The mind is incorrigible
 The gurmukhs (by their loving devotion) have easily brought it under control.
 Meeting with the holy company the mind can be reined in. VBG 29/9

This is the reason why people in the sangat or holy company have been heard to say, that as long as they remain in the company of the holy, the mind remains calm that is, other thoughts do not impinge onto it, but upon returning home materialism overpowers the mind and the situation remains the same.

This is why in Gurbani we are emphatically encouraged to participate in the sadh sangat, the company of the holy or 'sat sangat' the true company –

- 1 *Listen, O my beloved friends and companions:
 in the Saadh Sangat, the Company of the Holy, you shall be saved in an instant.* 103
- 2 *Millions of obstacles are removed in an instant,
 for those who listen to the Sermon of the Lord, Har, Har, in the Saadh Sangat, the
 Company of the Holy.* 195
- 3 *Be victorious, and win the priceless jewel of this human life, by meditating on Him in
 the Saadh Sangat, the Company of the Holy, even for an instant.* 210
- 4 *The Saadh Sangat, the Company of the Holy, is so very pure and sacred.
 Meeting with them, love for God is embraced.* 393
- 5 *O Nanak, the sinners become pure, joining the Company of the Holy; following the
 Guru, the True Guru, they are emancipated.* 528
- 6 *Joining the Saadh Sangat, the Company of the Holy, meditate on the Naam, the Name
 of the Lord; your efforts shall be rewarded.* 617

The gravitational pull of the earth is massive. This is the reason why everything every thing is being attracted towards the earth.

This gravitational pull exerts its influence around the earth's atmosphere for several miles. Beyond that is endless space where there is no gravitational pull. If some thing finds itself in space it will continue to remain in that very place for ever.

In this endless space, there are other numerous planets and 'satellites' or stars like our earth around which gravitational pull exists.

ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਪੁਲਾੜ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਭੀ ਗ੍ਰਹਿ ਦੇ ਵਾਯੂ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਗ੍ਰਹਿ ਦੀ ਆਪਣੀ ਆਕਰਸ਼ਣ ਸ਼ਕਤੀ (gravity) ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।

ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨਿਕਾਂ ਨੇ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ 'ਚੰਦ੍ਰ ਗ੍ਰਹਿ' ਵਿਚ ਭੀ ਉਸਦੀ ਆਪਣੀ ਆਕਰਸ਼ਣ ਸ਼ਕਤੀ (gravity) ਹੈ, ਤੇ ਜੋ ਚੀਜ਼ ਭੀ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ ਵਾਯੂ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਆਕਰਸ਼ਣ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ ਕੇਂਦਰ (centre) ਵੱਲ ਖਿੱਚੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਐਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡਾ 'ਮਨ' ਭੀ ਭਰਮ-ਮਈ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਇ ਮਾਇਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਆਕਰਸ਼ਣ ਸ਼ਕਤੀ (gravity) ਨਾਲ ਉਸ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਅਸੀਂ ਅਣਜਾਣੇ ਹੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਇਸ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪਲਚ-ਪਲਚ ਕੇ ਖੁਆਰ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।

ਪਲਚਿ ਪਲਚਿ ਸਗਲੀ ਮੁਈ ਬੂਠੈ ਪਧੈ ਸੋਹੁ ॥ (ਪੰਨਾ-133)

ਮੰਦਾ ਚਿਤਵਤ ਚਿਤਵਤ ਪਚਿਆ
 ਜਿਨਿ ਰਚਿਆ ਤਿਨਿ ਦੀਨਾ ਧਾਕੁ ॥ (ਪੰਨਾ-825)

'ਅਨੁਭਵੀ ਗਿਆਨ' ਦੀ ਆਤਮਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਆਕਰਸ਼ਣ ਸ਼ਕਤੀ (gravity) ਨੂੰ ਬੁੱਝ-ਸੀਝ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ 'ਸਤ ਸੰਗਤ' ਅਥਵਾ 'ਸਾਧ ਸੰਗਤ' ਦੇ ਆਸਰੇ ਹੀ ਮਾਇਕੀ ਆਕਰਸ਼ਣ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ 'ਨਿਜ ਘਰ', ਬੇਗਮਪੁਰੇ ਦੇ ਸੱਚੇ-ਸੁੱਚੇ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਆਤਮਿਕ ਦੇਸ਼ ਅਥਵਾ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਸਚਖੰਡ ਵੱਲ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦਾ ਰੁਖ ਮੁੜ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਐਥੇ ਨੁਕਤੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ 'ਧਿਆਨ' ਨੂੰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੀ ਆਤਮਿਕ ਕਲਾ (inspiration) ਦੁਆਰਾ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਮਾਇਕੀ ਆਕਰਸ਼ਣ ਸ਼ਕਤੀ (gravity) ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਜਦ ਭੀ ਸਾਡਾ ਮਨ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਾਇਕੀ ਆਕਰਸ਼ਣ ਸ਼ਕਤੀ (gravity) ਸਾਡੇ ਮਨ ਉੱਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਫਿਰ ਮਾਇਕੀ 'ਅਗਨ ਸੋਕ ਸਾਗਰ' ਵਿਚ ਗੋਤੇ ਖਾਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਾਂ।

ਮਹਾ ਅਭਾਗ ਅਭਾਗ ਹੈ ਜਿਨ ਕੇ ਤਿਨ ਸਾਧੂ ਧੂਰਿ ਨ ਪੀਜੈ ॥

ਤਿਨਾ ਤਿਸਨਾ ਜਲਤ ਜਲਤ ਨਹੀ ਬੁਝਹਿ
 ਡੰਡੁ ਧਰਮਰਾਇ ਕਾ ਦੀਜੈ ॥ (ਪੰਨਾ-1325)

ਇਸੇ ਲਈ ਜਿਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਤਾਈਂ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ (environment) ਵਿਚ ਰਹੀਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਮਨ ਇਕਾਗਰ ਹੋਇਆ

When something leaves space and enters the atmosphere of any other planet, the gravitational pull of that planet will draw it towards itself.

For example scientists have researched and found that the 'moon' too has its own gravitational pull, and anything that enters the moon's atmosphere then that thing will be drawn towards the centre of the moon with the gravitational pull of the moon.

Exactly in the same way our 'mind' is being automatically drawn towards the doubt-ridden materialistic realm with the powerful gravitational pull of materialism. This is the reason why for the whole of our life we are unknowingly getting entangled and enmeshed in this materialistic realm (and subjecting ourselves to) fruitless wandering.

1 *Entangled and enmeshed in the love of false occupations, the whole world is perishing.*
133

2 *Plotting and planning evil, he was destroyed. The One who created him, gave him a push.*
825

It is only with the spiritual power of 'intuitional knowledge' that we can unravel and discover the gravitational pull of this materialistic realm and it is only with the help of the 'true company' or the 'company of the holy' that we can free ourselves from the sphere of the gravitational pull of materialism and (only then) will the inclination of our mind turn towards our real 'personal home', the true-pure innate divine region of the city without sorrow or *sachkhand*, the realm of the formless.

The important point here is that, by focussing our attention through the divine inspiration of the company of the holy, we can free ourselves from the gravitational pull of materialism, but whenever our mind leaves the company of the holy, the gravitational pull of materialism descends upon our mind and once again we continue to drift into materialism's fiery ocean of grief.

3 *Those who have terrible luck and bad fortune do not drink in the water which washes the dust of the feet of the Holy. The burning fire of their desires is not extinguished; they are beaten and punished by the Righteous Judge of Dharma.*
1325

This is why seekers have been heard to say that for as long as they remain in the environment of the company of the holy their mind remains focussed

ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 'ਧਿਆਨ' ਨਾਮ-ਬਾਣੀ-ਸੇਵਾ-ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਲਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਦ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੋਇੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫੌਰਨ 'ਧਿਆਨ' ਮਾਇਆ, ਵੱਲ ਅਣਜਾਣੇ, ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਇ ਹੀ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਬਾਣੀ-ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਰੰਗ-ਰਸ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

~ ਦੂਜੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੁਆਰਾ ਸਾਡੇ ਧਿਆਨ ਦੀ 'ਸੁਰਤੀ' ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲਾਂ ਦੀ ਦੈਵੀ ਪ੍ਰੇਮ-ਸਵੈਪਨਾਂ ਦੇ ਅਕਾਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਉਡਾਰੀਆਂ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੇ ਆਤਮਿਕ ਵਾਤਾਵਰਣ (aura) ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦਿਆਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਦੇ ਨੀਵੇਂ ਸੁਭਾਉ ਅਤੇ ਮਲੀਨ ਰੁਚੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਮੁੜ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਮਨ ਦੇ ਧਿਆਨ ਨੂੰ ਸੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਜੀਉਂਦੀ-ਜਾਗਦੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ-ਸਿਮਰਨ ਵੱਲ ਮੋੜਨ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਮਨੁ ਜੀਤਿਆ ਗਤਿ ਮੁਕਤਿ ਘਰੈ ਮਹਿ ਪਾਇ ॥

ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ ਸਤਸੰਗਤਿ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-26)

ਸਤਸੰਗਤਿ ਲਗਿ ਹਰਿ ਧਿਆਈਐ

ਹਰਿ ਹਰਿ ਚਲੈ ਤੇਰੈ ਨਾਲਿ ॥ (ਪੰਨਾ-234)

ਸਾਧਸੰਗਿ ਹਰਿ ਕੈ ਰੰਗਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿਮਰਣ ਲਾਗਿਆ ॥ (ਪੰਨਾ-457)

ਸਤ ਸੰਗਤਿ ਗੁਰ ਕੀ ਹਰਿ ਪਿਆਰੀ

ਜਿਨ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਮੀਠਾ ਮਨਿ ਭਾਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ-494)

ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਚਿਤਾਰਾ ॥ (ਪੰਨਾ-717)

ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ ॥ (ਪੰਨਾ-804)

ਮਨਿ ਤਨਿ ਪ੍ਰਭੁ ਆਰਾਧੀਐ ਮਿਲਿ ਸਾਧ ਸਮਾਗੈ ॥ (ਪੰਨਾ-817)

ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਸਚੁ ਨਾਉ ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਸਿਖਾ ਸਮਝਾਇਆ ॥

(ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ. 6/1)

ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਕਰਿ ਸਾਧਨਾ ਇਕ ਮਨਿ ਇਕੁ ਧਿਆਈ। (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ. 9/5)

ਇਹ 'ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ' ਅਥਵਾ 'ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ' ਕੋਈ ਅੱਡਰੇ ਦੇਸ਼, ਟਾਪੂ, ਗ੍ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਇਹ ਤਾਂ ਮਾਨਸਿਕ ਵਲਵਲਿਆਂ ਅਥਵਾ 'ਪ੍ਰੇਮ ਸਵੈਪਨਾਂ' ਦਾ ਸਾਡੇ 'ਧਿਆਨ' ਅਥਵਾ 'ਸੁਰਤੀ-ਬਿਰਤੀ' (consciousness) ਦੇ ਉਤਰਾਉ-ਚੜਾਉ ਦੀ ਸੂਖਮ ਅਵਸਥਾ ਅਥਵਾ ਖ਼ੈਲ ਹੈ—ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਗੁਰਮੁਖ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਯਾ ਪਹਿਚਾਨਦਾ ਹੈ—

ਵਿਰਲੇ ਕਉ ਸੱਭੀ ਪਈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਨੁ ਸਮਝਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-62)

and the attention continues to remain focussed on *Naam-Bani-sewa and simran*. But when they move away from the company of the holy then at once unknowingly, automatically they get pulled towards materialism and remain divorced from the hue-colour-relish of *bani-naam-simran*.

In other words through the motivation and encouragement of the company of the holy, the consciousness of our attention begins to take flight into skies of divine love of the Self belonging to the spiritual realm. Opposed to this, as soon as we come out of the spiritual aura of the company of the holy, according to the base habits and polluted inclinations of our subconsciousness, our attention once again gets pulled towards the materialistic world.

For this reason there is forceful motivation or encouragement from Gurbani for the attention of the mind to revert towards naam-bani-simran through the sadh-sangat, the living-awakened company of the holy.

- 1 *Through the Word of the Guru's Shabad, the mind is conquered, and one attains the State of Liberation in one's own home. So meditate on the Name of the Lord; join and merge with the Sat Sangat, the True Congregation.* 26
- 2 *Joining the Sat Sangat, meditate on the Lord, and the Lord, Har, Har, shall go along with you.* 234
- 3 *In the Saadh Sangat, immerse yourself in the Love of the Lord; remember the Lord of the Universe in meditation.* 457
- 4 *The Sat Sangat, the True Congregation of the Guru, is loved by the Lord. The Naam, the Name of the Lord, Har, Har, is sweet and pleasing to their minds.* 494
- 5 *In the Saadh Sangat, the Company of the Holy, I contemplate the Name of the Lord, Har, Har.* 717
- 6 *Meeting with the Holy Saints, meditate on the Name of the Lord.* 804
- 7 *Worship and adore God in your mind and body; join the Company of the Holy.* 817
- 8 *The holy congregation is the abode of truth and being kind to the devotee, He is in the possession of the devotees.* VBG 6/1
- 9 *Disciplining himself in the company in the holy ones i.e. losing his ego, he remembers Lord with single-minded devotion.* VBG9/5

This 'materialistic realm' or 'spiritual realm' is not any separate country, island or planet. This indeed is the subtle state or play of the rise and fall of our 'attention' or the consciousness belonging to the mental emotions or 'love of the Self'-which only some rare gurmukh knows or recognises –

10 *Only those few who become Gurmukh understand this by instructing their minds.* 62

ਗੁਰਮੁਖਿ ਚੱਟੇ ਖਰੇ ਪਛਾਣੁ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਲਾਗੈ ਸਹਜਿ ਧਿਆਨੁ ॥ (ਪੰਨਾ-942)

ਸਾਧਿਕ ਸਿਧ ਸਗਲ ਮੁਨਿ ਲੋਚਹਿ ਬਿਰਲੇ ਲਾਗੈ ਧਿਆਨੁ ॥

ਜਿਸਹਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਹੋਇ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ ਪੂਰਨ ਤਾਕੋ ਕਾਮੁ ॥ (ਪੰਨਾ-1226)

ਗੁਰਸਿਖ ਮਨਿ ਪਰਗਾਸੁ ਹੈ ਪਿਰਮ ਧਿਆਲਾ ਅਜਰੁ ਜਰੰਦੇ ।

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਬੇਕੀ ਧਿਆਨੁ ਧਰੰਦੇ । (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ. 6/14)

ਦਿਬ ਬਿਸਟਿ ਗੁਰ ਧਿਆਨੁ ਧਰਿ ਸਿਖ ਵਿਰਲਾ ਕੋਈ ।

ਰਤਨ ਪਾਰਖੁ ਹੋਇ ਕੈ ਰਤਨਾ ਅਵਲੋਈ । (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ. 9/7)

‘ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ’ ਦੀ ਓਟ, ਆਸਰਾ, ਪ੍ਰੇਰਨਾ, ਅਗਵਾਈ ਅਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਲੈ ਕੇ ਮਨ ਦਾ ਧਿਆਨ ਯਾ ‘ਸੁਰਤੀ-ਬਿਰਤੀ’ ਦੇ ਰੁਖ ਨੂੰ ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਵਲ ਮੋੜਨਾ ਜਿਗਿਆਸੂਆਂ ਦਾ ਦੇਵੀ ਉੱਦਮ ਤੇ ਕਰਤੱਵ ਹੈ ।

ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਮਿਲਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵਹੁ ਪੂਰਨ ਹੋਵੈ ਘਾਲਾ ॥ (ਪੰਨਾ-617)

ਗੁਨ ਗੋਬਿੰਦ ਨਿਤ ਗਾਈਐ ॥

ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਮਿਲਿ ਧਿਆਈਐ ॥ (ਪੰਨਾ-624)

ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਮਿਲਿ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਏ

ਇਹੁ ਜਨਮ ਪਦਾਰਥੁ ਜੀਤਾ ਰੇ ॥ (ਪੰਨਾ-404)

ਸਾਧੁ ਸੰਗਿ ਭਜਹੁ ਗੁਪਾਲ ॥

ਆਨ ਸੰਜਮ ਕਿਛੁ ਨ ਸੂਝੈ ਇਹ ਜਤਨ ਕਾਟਿ ਕਲਿ ਕਾਲ (ਪੰਨਾ-675)

ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਆਤਮ-ਮੰਡਲ ਦੀ ‘ਅਚਰਜ ਕਥਾ’ ਅਥਵਾ ‘ਆਤਮ ਖੇਲ’ ਨਿਰਾਲੀ ਤੇ ਹੋਰਵੇਂ ਹੈ ।

ਮਛਲੀ ਜਦ ‘ਮਾਛੀ’ ਦੀ ਕੁੰਡੀ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ‘ਮਾਛੀ’ ਉਸ ਨੂੰ ਅਪਣੀ ਡੋਰੀ ਦੁਆਰਾ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦਾ ਹੈ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਕਿਸੇ ਦੇਵੀ ਸੁਹਾਵਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਸੁਰਤੀ-ਬਿਰਤੀ ਇਤਨੀ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਨੰਤ ‘ਪ੍ਰੇਮ ਸਵੇਪਨਾ’ ਦੇ ਕਿੰਗਰਿਆਂ ਅਥਵਾ ਨਾਮ ਦੀ ‘ਪਾਰਸ-ਕਲਾ’ ਨੂੰ ਜਾ ਛੋਹਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ‘ਪ੍ਰੇਮ ਡੋਰੀ’ ਨਾਲ ‘ਬੱਝ’ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੀ ਸੁਰਤੀ ਨਾਮ ਦੇ ‘ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ’ ਵਿਚ ਅਲਮਸਤ ਮਤਵਾਰੀ ਹੋਈ ਆਤਮ ‘ਪ੍ਰੇਮ-ਡੋਰੀ’ ਨਾਲ ਖਿੱਚੀਂਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

ਇਹ ਸਭ ‘ਨਾਮ’ ਦੀ ਅਕਲ ਕਲਾ ਦੀ ‘ਪਾਰਸ ਛੋਹ’ ਹੈ ਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਦਰ-ਕਰਮ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜਿਗਿਆਸੂ ਦਾ ਆਪਣਾ L93.16

- 1 *The Gurmukh distinguishes the true from the false.
The Gurmukh focuses his meditation on the celestial Lord.* 942
- 2 *The Siddhas and seekers and all the silent sages long for the Lord, but those who meditate on Him are rare. That person, unto whom my Lord and Master is merciful - all his tasks are perfectly accomplished.* 1226
- 3 *The enlightened mind of the Sikhs drinks and digests the unbearable cup of the love of the Lord. Armed with the knowledge of the Brahm, they meditate upon the transcendental Brahm.* VBG6/14
- 4 *Rare is the gurmukh who concentrates upon the Guru and attains the divine sight. He is the jeweller having the capacity of testing as well as keeping the jewels in the from of virtues.* VBG9/7

The divine effort and duty of the seekers lies in taking refuge, shelter, motivation, guidance and help to turn the attention or 'consciousness' of the mind's inclination towards the spiritual realm.

- 5 *Joining the Saadh Sangat, the Company of the Holy, meditate on the Naam, the Name of the Lord; your efforts shall be rewarded.* 617
- 6 *So sing forever the Glorious Praises of the Lord of the Universe; joining the Saadh Sangat, the Company of the Holy, meditate on Him.* 624
- 7 *Joining the Saadh Sangat, the Company of the Holy, sing the Glorious Praises of the Lord, and win this precious treasure of human life.* 404
- 8 *In the Saadh Sangat, the Company of the Holy, meditate, vibrate upon the Lord of the world. I cannot think of any other way; make this effort, and make it in this Dark Age of Kali Yuga.* 675

Beyond this, the 'wondrous tale' or the 'divine play' of the divine-realm will be unique and different.

When the fish gets caught in the fisherman's hook, the fisherman pulls it out with his cord or string. Similarly while abiding in the sadh sangat, the company of the holy, at some wonderfully divine moment our consciousness gets uplifted to such an extent that it goes and touches the limitless melodies of 'self-love' or Naam's 'transformational touchstone' and it gets 'knotted' with Naam's 'cord of love'. In this way, our consciousness becoming intoxicated in the 'love-relish' of Naam gets pulled with the spiritual 'cord of love'.

All this is the eternal power of Naam's (magical) 'transformational touchstone' which manifests itself through the boundless mercy, blessing and grace of the Satguru in which the seeker

ਕੋਈ ਜੋਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

ਅਲਖ ਅਭੇਉ ਹਰਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਏ ॥

ਉਪਾਇ ਨ ਕਿਤੀ ਪਾਇਆ ਜਾਏ ॥

ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ ਤਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਭੇਟੇ ਨਦਰੀ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਵਣਿਆ ॥ (ਪੰਨਾ-127)

ਜਨ ਨਾਨਕ ਕਰਮੀ ਪਾਈਅਨਿ ਹਰਿਨਾਮਾ ਭਗਤਿ ਭੰਡਾਰ ॥ (ਪੰਨਾ-162)

ਕਰਮਿ ਮਿਲੇ ਤਾ ਪਾਈਐ ਹੋਰ ਹਿਕਮਤਿ ਹੁਕਮੁ ਖੁਆਰੁ ॥ (ਪੰਨਾ-465)

ਇਹੁ ਪਿਰਮ ਪਿਆਲਾ ਖਸਮ ਕਾ ਜੇ ਭਾਵੈ ਤੇ ਦੇਇ ॥ (ਪੰਨਾ-947)

ਜਿਸੁ ਕਰਮੁ ਹੋਵੈ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਾਏ

ਅਨਦਿਨੁ ਲਾਗੇ ਸਹਜ ਧਿਆਨਾ ॥ (ਪੰਨਾ-797)

ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੂਖਮ ਸੁਰਤੀ 'ਸਬਦ ਧੁਨੀ' ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਡੋਰੀ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੀਡੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਮਾਇਕੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇਸ ਡੋਰੀ ਨੂੰ ਤੋੜ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ।

ਮੂ ਲਾਲਨ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਨੀ ॥

ਤੋਰੀ ਨ ਤੁਟੈ ਫੋਰੀ ਨ ਫੂਟੈ ਐਸੀ ਮਾਧੋ ਖਿਚ ਤਨੀ ॥ (ਪੰਨਾ-827)

ਜਦ ਤਾਈਂ ਜਗਿਆਸੂ ਅਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਰੁਖ ਨੂੰ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਆਕਰਸ਼ਣ ਸ਼ਕਤੀ (gravity) ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਆਤਮ-ਸੰਫਲ ਵੱਲ ਲਾਉਣ ਦਾ ਉਦਮ ਯਾ ਤਰਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਤਾਈਂ ਇਸ ਕਰਤਬ ਨੂੰ 'ਧਿਆਨ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਪਰ ਜਦ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਯਾ 'ਸੁਰਤੀ' ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਇ ਕਿਸੇ ਅਕਹਿ ਰਸ ਦੀ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਇਲਾਹੀ ਪ੍ਰੀਤ-ਡੋਰੀ ਨਾਲ ਖਿਚੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ 'ਸੁਰਤੀ' ਦਾ ਪ੍ਰਿਮ ਖੇਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਅਲੌਕਿਕ 'ਆਤਮ-ਪ੍ਰਿਮ-ਖੇਲ' ਵਿਚ ਜਗਿਆਸੂ ਦਾ ਕੋਈ ਉਦਮ ਯਾ ਜਤਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, 'ਬੀਨ' ਦੀ ਮਧੁਰ ਧੁਨੀ ਸੁਣ ਕੇ 'ਸਰਪ' ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਮੈਲ੍ਹਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ 'ਧੁਨੀ' ਦਾ 'ਚੇਲਾ' ਬਣ ਕੇ ਮਗਰ-ਮਗਰ ਰਿੜਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ।

ਐਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ 'ਪ੍ਰਿਮ ਖੇਲ' ਵਿਚ ਸਾਡੀ 'ਸੁਰਤ' ਗੁਰ ਸਬਦ ਦੀ 'ਅਨਹਦ ਧੁਨੀ' ਸੁਣਕੇ, ਅਲਮਸਤ ਮਤਵਾਰੀ ਹੋ ਕੇ, 'ਸਬਦ ਧੁਨੀ' ਦੀ ਚੇਲੀ ਬਣ ਕੇ ਖਿਚੀਂਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਇਸ 'ਸਬਦ-ਸੁਰਤ' ਦੀ ਇਲਾਹੀ ਪ੍ਰਿਮ ਖੇਲ ਨੂੰ—

'ਸਬਦੁ ਗੁਰੂ ਸੁਰਤਿ ਧੁਨਿ ਚੇਲਾ ॥' (ਪੰਨਾ-943)

ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਐਸੇ 'ਸਹਿਜ ਧਿਆਨ' ਦੀ ਆਤਮਿਕ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਅਚਰਜ ਅਕੱਬ-ਕਥਾ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਉਂ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ—

ਜੋ ਧੁਰਿ ਰਖਿਅਨੁ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਇ ॥ ਕਦੇ ਨ ਵਿਵ੍ਰਜਹਿ ਸਬਦਿ ਸਮਾਇ ॥

ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਆਪੇ ਹੀ ਜਾਣੇ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਪਛਾਣੈ ॥ (ਪੰਨਾ-159)

has no say or power whatsoever.

- 1 *The Unseen and Inscrutable Lord is permeating and pervading everywhere.
He cannot be obtained by any effort.
If the Lord grants His Grace, then we come to meet the True Guru. By His Kindness, we are united in His Union.* 127
- 2 *O servant Nanak, through the karma of good actions, the treasure of devotional worship and the Name of the Lord are attained.* 162
- 3 *When the Lord bestows His Grace, then alone it is received; other tricks and orders are useless.* 465
- 4 *This is the cup of love of my Lord and Master; He gives it as He chooses* 947
- 5 *One who is blessed by the Lord's Mercy, finds the True Guru; night and day, he automatically remains focused on the Lord's meditation.* 797

The subtle consciousness of guru-orientated gurmukhs is intertwined with their sound current's cord of love in such a way that that no materialistic power can break this cord.

- 6 *I have fallen in love with my Beloved Lord. Cutting it, it does not break, and releasing it, it does not let go. Such is the string the Lord has tied me with.* 827

For as long as a seeker, makes an effort or humbly requests to remove the inclination of his mind from the gravitational pull of the materialistic world and move it to the divine realm, up to that point this effort or action is called 'attention'.

But when our attention or 'consciousness' automatically gets pulled with the divine love-cord of the intoxication of some inexpressible relish, then this become the love-play of consciousness. In this extraordinary 'divine-play of love' there is no trace of the seeker's effort or labour.

Just as a 'snake' gets charmed upon hearing the sweet melody of 'been' and begins to sway – on becoming the 'disciple' of the 'melody' it keeps moving in the direction of the music.

Exactly in the same way, in this 'play of love', upon hearing the 'unstruck melody' of the gur-shabad and getting intoxicated, our consciousness gets pulled on becoming the disciple of shabad's melody. The divine play of love of this 'shabad or word consciousness' is called –

- 7 *The Shabad or Word is the Guru, my consciousness the disciple of the sound current (of the word).* 943

The wondrous unnarratable tale of the divine state of such 'spontaneous attention' has been related in Gurbani as follows –

- 8 *Those whom the Primal Lord keeps united in His Union,
shall never be separated from Him; they are merged in the Word of the Shabad.
Only God Himself knows His own power.
O Nanak, the Gurmukh realizes the Naam, the Name of the Lord.* 159

L93.17

ਪੁਨਿ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਜਾਨਿਆ

ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ ॥ (ਪੰਨਾ-879)

ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਿਉ ਲਾਗੋ ਧਿਆਨਾ ਸਾਚੇ ਦਰਸਿ ਸਮਾਈ ਸੰਤਹੁ ॥ (ਪੰਨਾ-916)

ਅਮਰ ਪਦਾਰਥ ਤੇ ਕਿਰਤਾਰਥ

ਸਹਜ ਧਿਆਨ ਲਿਵ ਲਾਈਐ ॥ (ਪੰਨਾ-1127)

ਮਾਈ ਰੀ ਪੇਖਿ ਰਹੀ ਬਿਸਮਾਦ ॥

ਅਨਹਦ ਧੁਨੀ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਮੋਹਿਓ ਅਚਰਜ ਤਾ ਕੇ ਸ੍ਵਾਦ ॥ (ਪੰਨਾ-1226)

ਸਬਦੁ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਾਣੀਐ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਸੁਰਤਿ ਧੁਨ ਚੇਲਾ ।

ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਸਚਖੰਡ ਵਿਚਿ ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਪਰਚੈ ਹੋਇ ਮੇਲਾ ।

ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਸਿਮਰਣ ਜੁਗਤਿ

ਕੂੰਜ ਕੁਰਮ ਹੰਸ ਵੰਸ ਨਵੇਲਾ ॥ (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ. 7/20)

ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਪਰਚਾਇਕੇ ਨਿਤ ਨੇਹ ਨਵੇਲਾ ।

ਵੀਹ ਇਕੀਹ ਚੜਾਉ ਚੜਿ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਚੇਲਾ ।

ਅਪਿਉ ਪੀਐ ਅਜਰੁ ਜਰੇ ਗੁਰ ਸੇਵ ਸੁਹੇਲਾ । (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ. 13/14)

ਇਕ ਮਨਿ ਇਕੁ ਧਿਆਇਏ ਦੂਜੇ ਭਾਇ ਨ ਜਾਇ ਫਿਰੇਏ ।

ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵ ਅਲਖ ਲਖੇਏ ॥ (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ. 16/8)

ਸਬਦੁ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵ ਪਿਰਮ ਰਸੁ

ਅਕਥ ਕਹਾਣੀ ਕਥੀ ਨ ਜਾਏ । (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ. 16/10)

ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਸਿਮਰਣਿ ਸਦਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਬਦਿ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵਲਾਈ ।.....

ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੁਖ ਫਲੁ ਕੀਮ ਨ ਪਾਈ ॥ (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ. 25/14)

ਸਬਦ ਸੁਰਤ ਪਰਮਾਰਥ ਪਰਮ ਪਦ

ਸਬਦ ਸੁਰਤ ਸੁਖ ਸਰਜ ਨਿਵਾਸ ਹੈ । (ਕ.ਭਾ.ਗੁ. 62)

ਸਬਦ ਬਿਬੇਕ ਏਕ ਟੇਕ ਜਾਂਕੈ ਮਨ ਬਸੈ

ਮਾਨ ਗੁਰ ਗਯਾਨ ਸੋਈ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਹੈ ।

ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਦਰਸ ਅਰੁ ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਮਿਲਿ

ਪ੍ਰੇਮੀ ਪ੍ਰਿਅ ਪ੍ਰੇਮ ਉਨਮਨ ਉਨ ਮਾਨੀ ਹੈ ।

ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਸਾਧ ਸੰਗ ਇਕ ਰੰਗ ਜੋਈ

ਸੋਈ ਗੁਰਮੁਖ ਨਿਰਮਲ ਨਿਰਬਾਨੀ ਹੈ । (ਕ.ਭਾ.ਗੁ. 327)

× × ×

(ਸਮਾਪਤ)

L93.18

- 1 *The meditation is in the music, and knowledge is in meditation. Become Gurmukh, and speak the Unspoken Speech.* 879
- 2 *I focus my meditation on His Lotus Feet; I am absorbed in the True Vision of His Darshan, O Saints* 916
- 3 *One who gathers this imperishable wealth is fulfilled, and through intuitive meditation, is lovingly focused on the Lord.* 1127
- 4 *O mother, I am wonder-struck, gazing upon the Lord.
My mind is enticed by the unstruck celestial melody; its flavor is amazing!* 1226
- 5 *One should accept the word of the Guru as the Guru, and by becoming gurmukh one makes his consciousness the disciple of the Word.
When one becomes attached to the abode of truth in the form of holy congregation, he through loving devotion meets the Lord.
In the art of knowledge, meditation and remembrance, the Siberian crane, tortoise and swan respectively are adept ones (in gurmukh all these three qualities are found).* VBG7/20
- 6 *The Guru merges the consciousness of the disciple into the Word and creates ever-new love for the Lord in it.
Thus getting above the worldliness, the disciple becomes Guru and the Guru disciple.
Now he quaffs the unbearable drink of the juice of love and further bears the unbearable. But all this becomes possible only through the service of the Guru.* VBG13/14
- 7 *With single-minded devotion they concentrate upon the Lord and do not go astray to any other thought.
Merging their consciousness into the Word they behold that imperceptible Lord.* VBG 16/8
- 8 *The consciousness of gurmukhs there remains merged in the Word and the story of their love is ineffable.* VBG16/10
- 9 *The gurmukhs merge their consciousness in the Word through learning, meditation and, prayer.....
O my brothers, the value of the pleasure of the fruit of Gurmukh's company cannot be estimated.*
- 10 *By this union a Guru-conscious person achieves emancipation, the supreme spiritual state. He then rests in a state of perpetual comfort and peace and lives in a state of blissful equipoise.* KSBG 62
- 11 *He who holds the contemplation of Guru's words as his primary-support and lodges it in his heart is the true follower of the Guru's teachings and knower of the Lord in true sense.
He whose vision is focused on seeing the True Guru and hearing power concentrated on hearing the divine words of Guru, is a lover of his beloved Lord in the true sense.
He who is dyed in the love of one Lord engrosses himself in deep meditation' of the Lord's name in the company of the saintly persons is truly liberated and a clean Guruoriented individual.* KSBG 327